

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/4/2023
Identifikačné číslo spisu:	6220200729
Dátum vydania rozhodnutia:	26.06.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Peter Melicher
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:6220200729.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne: Y. P., C. XXX, zastúpená advokátom JUDr. Jozefom Veselým, Veľký Krtíš, Mierová 1, proti žalovanému: M. Š., W. D. S., t. č. C. XXX, zastúpený Advokátskou kanceláriou TRNKA s. r. o., Zvolen, Námestie SNP 9448/26A, o vypratanie nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Veľký Krtíš pod sp. zn. 12C/8/2020, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. februára 2022 č. k. 16Co/35/2021-259, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. februára 2022 č. k. 16Co/35/2021-259 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Veľký Krtíš (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 1. decembra 2020 č. k. 12C/8/2020-129 uložil žalovanému povinnosť vypratať nehnuteľnosti evidované na Okresnom úrade, katastrálny odbor S. G. pre kat. úz. a obec C. na Liste vlastníctva č. XXX a to dom súp. č. XXX pozostávajúci z dvoch izieb a komory, postavený na parc. KN-C č. 6422 a na Liste vlastníctva č. XXXX, hospodárska budova bez súpisného čísla na parc. KN-C č. 6423, parc. KN-C č. 6421, ostatná plocha o výmere 231 m², parc. KN-C č. 6423 zastavaná plocha a nádvoria o výmere 881 m², parc. KN-C č. 6424 orná pôda o výmere 794 m² a to v lehote 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia. Žalobkyni proti žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu.

1.1. Súd pri svojom právnom závere vychádzal z ustanovení § 126 ods. 1, § 663, § 676 a § 677 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“). Mal preukázané, že medzi žalobkyňou a žalovaným bola dňa 9. septembra 2016 uzatvorená písomná nájomná zmluva, predmetom ktorej bol len prenájom rodinného domu súp. č. XXX v C.. Pokiaľ žalovaný užíval aj „okolité pozemky“ ako bolo uvedené v nájomnej zmluve, v tejto časti nájomný vzťah nevznikol (pre neurčitosť) a preto nehnuteľnosti vedené na Okresnom úrade Veľký Krtíš - katastrálny odbor, na LV č. XXXX, hospodárska budova na parc. reg. „C“ 6423 bez súpisného čísla, parc. reg. „C“ 6421 ostatná plocha o výmere 231 m², parc. reg. „C“ 6423 zastavaná plocha a nádvoria o výmere 881 m², parc. reg. „C“ č. 6424 orná pôda o výmere 794 m² užíva bez právneho dôvodu. Zo zmluvy nevyplýva pritom dohoda o nájomnom. Podľa názoru súdu nejde o zmluvu o nájme bytu podľa § 685 a nasl. Občianskeho zákonníka, s poukazom na ustanovenie § 1 ods. 1, § 2 ods. 1 a § 2 ods. 2 zákona č. 182/1993 Z. z., podľa ktorých ustanovení sa bytom rozumie

byt v bytovom dome, ktorý má viac ako tri byty. Z uvedeného dôvodu potom nemožno na takúto zmluvu aplikovať ustanovenie § 710 a nasl. OZ o zániku nájmu bytu.

1.2. Nájomná zmluva bola uzatvorená na dobu neurčitú, podľa čl. VII ods. 1 písm. b) ju bolo možné ukončiť písomnou výpoveďou. V zmysle odseku 2 uvedeného článku bolo dohodnuté, že výpovedná doba je trojmesačná a začína plynúť dňom nasledujúcim po dni, v ktorom bola druhej zmluvnej strane doručená výpoveď. Žalobkyňa dala žalovanému výpoveď nájomnej zmluvy dňa 12. februára 2019, doručené žalovanému dňa 17. decembra 2019, pričom výpovedná doba uplynula dňa 18. marca 2020, preto došlo po tejto lehote k ukončeniu nájmu. Súd neprihliadol na námietky žalovaného, že nájomnú zmluvu predložila žalobkyňa, nakoľko bolo jeho povinnosťou si ju riadne prečítať. Pokiaľ žalovaný namietal, že na rovnakom súde je vedené konanie pod sp. zn. 9C/6/2019 o neplatnosť výpovede z nájmu, súd zhodnotil, že takéto konanie nie je prekážkou pre rozhodnutie v spore o vypratanie, nakoľko určenie existencie neplatnosti právneho úkonu, odporuje zásade preukazovania existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a zásade, že súd má určiť aktuálny právny stav. Okrem toho sa v predmetnom konaní žalovaný domáhal neplatnosti výpovede z nájmu zo dňa 13. júna 2019 a 26. júna 2019 a len v ďalších dôvodoch uviedol, že považuje za neplatnú aj výpoveď z nájmu zo dňa 12. decembra 2019. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj ako „odvolací súd“) o odvolaní žalovaného rozhodol rozsudkom z 24. februára 2022 č. k. 16Co/35/2021-259 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil a žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Mal za to, že rozsudok súdu prvého stupňa je vecne správny a preto ho postupom podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

2.1. V odôvodnení uviedol, že žalobkyňa sa domáhala ochrany svojho vlastníckeho práva podľa § 126 ods. 1 OZ vypratáním vyššie uvedených nehnuteľností, ktoré žalovaný užíval bez právneho dôvodu, keď žalobkyňa preukázala, že došlo k platnému ukončeniu nájmu v rodinnom dome súp. č. XXX, ktorý vznikol na základe písomnej nájomnej zmluvy uzavretej medzi účastníkmi z 9. septembra 2016 (pričom platnosť výpovede z 12. decembra 2019 vyriešil súd ako predbežnú otázku), ktoré žalovaný po uplynutí výpovednej doby užíval bez právneho dôvodu a zároveň konštatoval, že z dôvodu neurčitosti k „okolitým“ pozemkom zmluvou z 9. septembra 2016 nájomný vzťah nevznikol. Z čl. II. spornej nájomnej zmluvy (č. I. 8) vyplýva dohodnutý účel nájmu a to zabezpečenie bývania žalovaného, z čl. VII., bod 1. písm. b) možnosť skončenia nájmu aj jednostranným úkonom ktorejkoľvek zmluvnej strany písomnou výpoveďou z nájmu. Z čl. V ods. 1 vyplýva, že nájomné za užívanie predmetu nájmu zodpovedá hodnote výkonu práce pri udržiavaní a zveľaďovaní prenajatých nehnuteľností. Odvolací súd námietke žalovaného, že na posudzovanú vec sa vzťahuje právna úprava o nájme bytu a výpoveď nájmu bolo potrebné posúdiť podľa ustanovení o nájme bytu, nevyhovel. V tejto súvislosti uviedol, že nebolo sporné a vyplýva to aj zo zmluvy a aj vyjadrenia žalovaného, že účelom jej uzavretia bolo to, že nájomca mal za poskytnutie dočasného bývania vykonávať práce, ktorých účelom bolo obnoviť na nehnuteľnostiach hospodárenie („gazdovanie“). Žalobkyňa sa v nájomnej zmluve nezaviazala poskytovať alebo zabezpečovať poskytovanie služieb, ktoré sú obvykle spojené s užívaním bytu. Na tom nič nemení skutočnosť, že rodinný dom č. 422 spĺňa predpoklady definície bytu podľa § 118 ods. 2 Občianskeho zákonníka a je predmetom občianskoprávných vzťahov. Vzhľadom na to vyslovil odvolací súd právny záver: „18.1. Nájomná zmluva, ktorú uzavreli strany sporu podľa obsahu aj podľa toho, čo uviedol žalovaný ohľadne svojho drobného gazdovania, je potrebné právne posúdiť ako nepomenovanú (netypovú, inomínatnu) zmluvu podľa § 51 Občianskeho zákonníka, v ktorej boli dohodnuté práva a povinnosti zmluvných strán, zodpovedajúce nájomnej zmluve podľa § 663 a nasl. Občianskeho zákonníka (tak vec posúdil okresný súd) a ďalej príkaznej zmluve podľa § 724 a nasl. Občianskeho zákonníka. 18.2. Z uvedených dôvodov nemožno spornú výpoveď z nájmu posúdiť podľa osobitnej časti záväzkového práva o nájme nehnuteľností, resp. o nájme bytu, ale podľa všeobecných ustanovení záväzkového práva o zániku záväzkov výpoveďou podľa § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorej možno zmluvu vypovedať v lehote troch mesiacov ku koncu kalendárneho štvrtroka. Na takýchto podmienkach skončenia nájmu výpoveďou sa zmluvné strany v čl. VII ods. 2. aj dohodli. 18.3. Vo výpovedi z nájmu zo dňa 12. decembra 2019 bolo správne uvedené, že výpovedná doba uplynula 31. marca 2020 (č. I. 10 súdneho spisu). Z toho dôvodu je vecne správny prejudiciálny záver okresného súdu, že výpoveď z nájmu je platná a uvedenie výpovedného dôvodu nie je povinnou náležitosťou

výpovede z nájmu a že po uplynutí výpovednej doby sa žalobkyňa domáha ako vlastníčka vypratania nehnuteľností.“ K uvedenému skonštatoval, že na vecnej správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie nič nemení ani to, že vec ako aj platnosť výpovede posúdil ako zmluvu o nájme nehnuteľnosti, nakoľko správne odkázal na právnu úpravu o nájme bytov s tým, že sa na daný skutkový stav nepoužije. Keďže rozhodnutie, ktorým súd žalobe vyhovel, nebolo založené na závere o neplatnosti časti spornej nájomnej zmluvy o nájme príľahlých pozemkov, odvolací súd sa osobitne nezaoberal odvolacími námietkami, v ktorých žalovaný uviedol, že považuje zmluvu za platne uzavretú v celom rozsahu. Námietke nedostatočného odôvodnenia a potreby vykonania ďalších dôkazov odvolací súd nevyhovel. Tvrdenia žalovaného, že vynaložil náklady na predmete nájmu nie sú dôvodom na zamietnutie žaloby, resp. pre vyslovenie neplatnosti výpovede zmluvy zo strany prenajímateľa. Na záver k námietkam, pre ktoré žalovaný odmieta rešpektovať vlastnícke právo žalobkyne, odvolací súd zdôraznil, že na začiatku zmluvného vzťahu bola dohoda zmluvných strán a ich vôľa bola vyjadrená v písomnej zmluve a z rovnosti zmluvných strán neobstoí obrana žalovaného na úkor žalobkyne.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dovolanie (ďalej aj „dovolateľ“) z dôvodu uvedenom v § 420 písm. f) CSP, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V tejto súvislosti namietal, že odvolací súd (na rozdiel od súdu prvej inštancie, ktorý zaujal právny názor, že ide o nájomnú zmluvu v zmysle všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o nájme) právne posúdil zmluvu ako nepomenovanú, s prvkami príkaznej zmluvy a nájomnej zmluvy podľa § 51 OZ. Pritom ale nepostupoval v súlade s ustanovením § 382 CSP. V ďalšom namietal nesprávne právne posúdenie zmluvy súdmi nižšej inštancie, keď podľa jeho názoru je z predmetnej zmluvy zrejmé, že bola uzatvorená za účelom bývania podľa § 685 OZ a nárok žalobkyne bolo potrebné posúdiť podľa § 711 OZ. Podľa názoru žalovaného, súd nemohol prejudiciálne posúdiť právnu otázku platnosti výpovede. Žalovaný namietal aj dovolací dôvod uvedený v § 421 ods. 1 písm. a) CSP, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky (keď neposúdil spornú zmluvu o nájme ako zmluvu o nájme bytu v zmysle § 685 a nasl. OZ, čo priamo súvisí s následným právnym posúdením náležitostí skončenia nájmu v dôsledku výpovede), pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vedené pod sp. zn. 4Cdo/27/02, sp. zn. 2Cdo/122/2007 a rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky pod sp. zn. 4Cz/26/66.

4. K dovolaniu žalovaného sa písomne vyjadrila žalobkyňa, ktorá ho žiadala zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) a to stranou sporu, v neprospech, ktorej bolo rozhodnuté (§ 427 CSP), bolo spísané advokátom, ktorým je dovolateľ zastúpený podľa § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) skúmal či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti, pričom dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f) CSP), ale aj dôvodné (§ 431 ods. 1 CSP). Podaním žalovaného z 23. mája 2022 („Stanovisko žalovaného k rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici“) sa dovolací súd nezaoberal, nakoľko nebolo spísané advokátom ako to vyžaduje ustanovenie § 429 ods. 1 CSP a z obsahu spisu aj samotného dovolania nevyplýva, že sa právny zástupca žalovaného k nemu pripojil.

6. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť

dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

8. Žalovaný prípustnosť dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keď namietal nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorým porušil ustanovenie § 382 CSP. V dovolaní poukázal na to, že súd prvej inštancie posudzoval nájomnú zmluvu, ktorú uzavreli strany sporu, ako aj výpoveď z nájmu na základe, ktorej si žalobkyňa voči žalovanému uplatňuje nárok na vypratanie nehnuteľnosti podľa ustanovení Občianskeho zákonníka týkajúcich sa nájomnej zmluvy. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvej inštancie zaujal iný právny názor a to, že medzi účastníkmi bola uzatvorená inomínatna zmluva (s časti nájomná, a s časti príkazná) a výpoveď z nájmu takejto zmluvy je potrebné posudzovať podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka, týkajúcich sa zániku záväzkov.

9. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva strany sporu a nesprávny procesný postup súdu reprezentujúci takýto zásah znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

10. Ústava v čl. 46 ods. 1 zaručuje každému možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prípadne u iného orgánu). Podmienkou však je, že sa tak musí stať „stanoveným postupom“. Stanoveným postupom teda sú (v ich samotnom základe) i pravidlá vymedzujúce možnú zmenu právneho posúdenia veci odvolacím súdom, oproti posúdeniu súdom prvej inštancie.

11. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda proces prejednávania sporu znemožňujúci strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaci možnosti jej aktívnej účasti na konaní (R 129/1999, rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

12. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

13. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP nie je významný subjektívny

názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

14. Podľa § 382 CSP ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Citované zákonné ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

15. Súčasťou práva na spravodlivý proces je aj zásada, v zmysle ktorej vydaniu každého (meritórneho) rozhodnutia súdu musí predchádzať zákonné konanie (fair proces), t. j. taký postup súdu, v ktorom je zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov. Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Civilný sporový poriadok strane procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcim. Ide o procesné práva, ktoré môže strana uplatniť nielen v konaní na súde prvej inštancie, ale aj v odvolacom konaní. Realizácia týchto práv v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd svoje rozhodnutie založí na právnych záveroch vychádzajúcich zo skutočností, s ktorými sa prvoinštančný súd vo svojom rozhodnutí osobitne nezaoberal a ku ktorým sa neúspešný žalobca nevyjadroval, pretože k tomu nemal dôvod (pozri sp. zn. 3Cdo/102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie „nečakane“ založené nepredvídateľne na iných „nových“ dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie, pričom strana sporu v danej procesnej situácii nemala možnosť namietat ne/správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (pozri 5Cdo/46/2011).

16. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné.

17. Najvyšší súd v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 OSP (teraz § 382 CSP), aby sa vyjadrili k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f) OSP (teraz § 420 písm. f) CSP). Súčasne podľa recentnej judikatúry platí, že nejde o postup odvolacieho súdu v rozpore s ustanovením § 382 CSP, ak bez výzvy stranám sporu použije vo svojom rozhodnutí iné ustanovenie právneho predpisu, ako súd prvej inštancie, ak už bolo predmetné ustanovenie aplikované v skoršom štádiu konania, alebo ak jeho možná aplikácia bola posudzovaná v predchádzajúcom kasačnom rozhodnutí odvolacieho súdu. To platí aj v prípade, že pri svojom rozhodovaní odvolací súd použil iné ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu ako súd prvej inštancie, pričom sa jeho aplikácie v ktoromkoľvek štádiu sporu domáhala strana sporu a zároveň druhá strana mala procesnú možnosť sa k jeho použitiu vyjadriť (R 48/2020).

18. Aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre definoval tzv. prekvapivé rozhodnutie, o ktoré ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných zásadne odlišných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom zároveň odvolací súd účastníkovi konania neumožní vyjadriť sa k jeho iným (odlišným) právnym záverom, teda účastník konania nemá možnosť právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné (II. ÚS 407/2016, I. ÚS 736/2016).

19. Z vyššie uvedeného tiež vyplýva, že ak odvolací súd chce zmeniť rozhodnutie súdu prvej inštancie, spočíva predvídateľnosť jeho rozhodnutia v tom, že vopred oznámi (avizuje) stranám svoj odlišný

právny názor (princíp tzv. „predbežného právneho posúdenia vecí“ vychádzajúci z § 382 CSP, tiež porovnateľne s § 171 ods. 1 CSP) a dá i príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Strany tak vedia, že odvolací súd bude na vec nazerať inak a môžu tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky. Nutnosť sprístupnenia odlišného právneho názoru stranám vyplýva aj z faktu, že odvolateľ svojím odvolaním brojí proti určitému skutkovému stavu a jeho právnomu posúdeniu, ako k nemu dospel súd prvej inštalácie a odvolateľova protistrana sa potom vyjadruje k argumentácii obsiahnutej v odvolaní. Argumentácia odvolateľa i jeho protistrany sa teda vzťahuje k napadnutému prvoinštalčnému rozhodnutiu, pričom žiadny z nich v čase, keď podáva odvolanie alebo vyjadrenie k odvolaniu, nemôže predpokladať, či odvolací súd zaujme iný právny názor, akú bude mať tento názor podobu a aké skutkové a právne dôvody by z hľadiska tohto odlišného právneho názoru mali byť relevantné.

20. Pre zákonné podmienky aplikácie ustanovenia § 382 CSP platí, že právnym predpisom (zákonným ustanovením), ktorý pri doterajšom rozhodovaní nebol použitý, je právny predpis (zákonné ustanovenie), o ktorého výklad a použitie nežiadala v priebehu konania žiadna zo sporových strán (t. j. ani odvolateľ v podanom odvolaní). V prípade, že odvolací súd má v intencii zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštalácie, je podľa názoru dovolacieho súdu nevyhnutné, aby poučil strany dovolacieho konania, že zistený skutkový stav môže byť právne posúdený okrem použitej právnej normy, aj použitím ďalších právnych noriem, než o ktorých konal a rozhodoval súd prvej inštalácie a ktoré tento priamo neaplikoval. Uvedené platí obzvlášť v situácii, keď odvolací súd použil ďalšie zákonné ustanovenia právneho predpisu oproti súdu prvej inštalácie, ktoré pre meritórne posúdenie vecí v spojení s použitou „základnou“ normou považoval za relevantné (kľúčové), ale ich aplikácie sa protistrana v žiadnom štádiu sporu nedomáhala a strana úspešná v prvej inštalácii nemala procesnú možnosť sa k ich použitiu vyjadriť.

21. Zo spisu vyplýva, že súd prvej inštalácie pri svojom právnom závere vychádzal z toho, že medzi stranami sporu bola uzatvorená nájomná zmluva podľa § 663 Občianskeho zákonníka a k skončeniu nájmu (ktorý zakladá nárok žalobkyne na vypratanie nehnuteľnosti), došlo výpoveďou podľa § 676 a § 677 Občianskeho zákonníka. Odvolací súd však dospel k odlišnému právnomu záveru, že nájomnú zmluvu je potrebné posudzovať ako zmluvu nepomenovanú (§ 51 Občianskeho zákonníka), kde sú dohodnuté práva a povinnosti sčasti podľa ustanovení zodpovedajúcich nájomnej zmluve podľa § 663 a nasl. Občianskeho zákonníka a sčasti podľa ustanovení týkajúcich sa príkaznej zmluvy § 724 a nasl. Z uvedeného dôvodu posudzoval inak aj skončenie nájmu (podľa všeobecných ustanovení záväzkového práva o zániku záväzkov pri výpovedi uvedených v § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka) a následne nárok žalobkyne týkajúci sa vypratania nehnuteľností.

22. Odvolací súd pritom neoboznámil strany so svojím odlišným právnym názorom pri posudzovaní právneho nároku žalobkyne (vypratania nehnuteľností) podľa ustanovení o nepomenovanej zmluve § 51 v spojení s § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom súd prvej inštalácie nárok žalobkyne posudzoval podľa ustanovení o nájomnej zmluve § 663 a nasl. Občianskeho zákonníka. Stranám tak nedal príležitosť, aby sa k tomuto názoru vyjadrili (odvolací súd rozhodol bez nariadenia pojednávania, z podaného odvolania a ani vyjadrenia k odvolaniu na č. l. 140 až 183 spisu, takáto skutočnosť nevyplýva), tie preto nevedeli, že odvolací súd bude na vec nazerať inak a nemohli tomu prispôbiť svoje právne a skutkové námietky. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvej inštalácie, bolo žalovanému odňaté právo namietať správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštalčne vyššom súde.

23. Odvolací súd bez doručenia výzvy stranám sporu, teda bez splnenia osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti o tom, že zistený skutkový stav mieni právne posudzovať podľa iného ustanovenia okrem použitých právnych noriem, t. j. aj použitím ustanovenia § 51 v spojení s § 582 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktoré súd prvej inštalácie neaplikoval, pričom založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch než súd prvej inštalácie (odlišným výkladom a aplikáciou platného ukončenia nájmu a následnej oprávnenosti nároku žalobkyne na vypratanie nehnuteľností), žalovanému bolo zamedzené, aby svojou procesnou aktivitou rozšíril (spresnil) svoju argumentáciu slúžiacu na efektívnu procesnú obranu. Týmto nesprávnym procesným postupom odvolací súd znemožnil žalovanému, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva

na spravodlivý proces a opodstatnene tak namietal dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP.

24. Keďže v konaní odvolacieho súdu došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu sa najvyšší súd nezaoberal ďalšími dovolacími námietkami (nesprávnym posúdením veci).

25. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

26. O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v novom rozhodnutí vo veci samej (§ 453 ods. 3 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.